

## ČASŤ TRETIA

2: Edmund BURKE: *Filosofické zborníky* prívodu  
 našich ideí veselem a krásou, 1757  
 1  
 /O kráse (toto je) O vkuse, vesele a krásnom, Bratislava: Tatran 1981

Mojím zámerom je skúmať krásu v jej odlišnostiach od vznešeného, a v priebehu skúmania zistiť, nakoľko sa zhodujú. Najskôr sa však musíme nakrátko pozastaviť pri názoroch, ktoré dosiaľ o kráse vládli a ktoré, domnievam sa, sotva možno redukovať na nejaké pevné princípy; lebo obyčajne sa o kráse hovorí obrazným spôsobom, teda spôsobom mimoriadne neistým a neurčitým. Pod krásou rozumiem takú kvalitu alebo kvalitu telesa, ktoré zapríčiňuje lásku alebo láske podobnú vášň. Túto definíciu ohraničujem na čisto zmyslové kvality vecí preto, aby som zachoval čo najväčšiu jednoduchosť predmetu, ktorý nás musí celkom popliesť, ak vezmeme do úvahy všetky rôzne príčiny sympatie, na základe ktorých nás rôzni ľudia alebo veci priťahujú svojimi druhoradými súvislosťami, a nie vďaka bezprostrednej sile, ktorou na nás pôsobia na prvý pohľad. Rovnako odlišujem lásku, pod ktorou rozumiem uspokojenie vznikajúce v mysli pri zhliadnutí nejakej krásnej veci, nech je už akejkoľvek povahy, od žiadostivosti alebo zmyselnej rozkoše, teda od takej energie mysle, ktorá nás ženie k privlastneniu si určitých objektov nepôsobiacich na nás krásou, ale celkom inými prostriedkami. Môžeme silno túžiť po žene, ktorá nie je ani taká veľmi krásna, kým najdokonalejšia krása ľudí alebo iných živočíchov, hoci vyvoláva lásku, vôbec nevznecuje žiadostivosť. To dokazuje, že krásna a vášň ňou zapríčinená, ktorú nazývam láskou, sa od žiadostivosti celkom odlišuje, hoci žiadostivosť s ňou môže občas spoluúčinkovať. Teda nie účinkom krásy ako takej, ale žiadostivosti musíme pripísať silné a búrlivé vášne a z nej vyplývajúce telesné vzruchy, ktoré sprevádzajú to, čo sa v bežnom význame slova označuje ako láska.

2

/Proporčnosť nie je príčinou krásy v rastlinnej ríši

Obyčajne sa hovorí, že krásna spočíva v určitej proporčnosti častí. Pri úvahe o tomto probléme nachádzam dosť dôvodov pre to, aby som zapochyboval, že krásna je idea, ktorá nejako súvisí